

הספירה התשיעית בעשר הספירות היא מדת היסוד, מדת היסוד היא משלשת הספירות שבקו האמצעי – קו הרחמים והן 'כתר' תפארת 'יסוד', מידת היסוד היא כנגד יוסף הצדיק שעמד בניסיון אשת פוטיפר ושמר על בריתו.

מידת היסוד היא המידה הכוללת את כל הספירות הקודמות לה ומעבירה את כולן אל המידה העשירית - מלכות וממנה מתפשט השפע בכל הארץ, בתפילת השחרית בכל יום אומרים בסוף פסוקי דזמרה את הפסוקים 'ויברך דוד' הלקוחים מתוך הספר האחרון בתנ"ך - ספר 'דברי הימים', בפסוקים אלו נמנו שבע הספירות 'לך ה' הגדולה (חסד) הגבורה והתפארת והנצח וההוד כי כל (יסוד) בשמים ובארץ לך ה' הממלכה (מלכות), רואים אם כן שמידת היסוד נקראת בלשון הפסוק 'כי כל' על שם תכונה זו שהיא מקבלת את מידותיהם של הספירות הקודמות לה ומעבירה אותן למידת המלכות.

מידת היסוד היא המידה המקשרת בין עם ישראל לאביהם שבשמים והיא יסוד הבריאה, על מידה זו כתב רבי יוסף ג'יקטילה זצ"ל שהיה מגדולי מקובלי ספרד בחיבורו 'שערי אורה': 'אונה המידה הזאת נקראת בכל התורה כולה שלום. והטעם, כבר הודענוך, בהיות ישראל צדיקים וטובים אזי מידת מלכות במילוי ובשלמות ובכל מיני שפע וברכה... ובהיות צדיק מתעורר בעולם לשוב בתשובה או לתקן הקלקול אזי המידה הזאת, הנקראת שלום, מליץ טוב בין תפארת ובין מלכות והוא המטיל שלום ביניהם ומקרב אותם לשכון ביחד בלי פירוד וקיצוץ בעולם, ונמצא ה' אחד באותה שעה'.

ובספר 'תקנת השבין' כתב רבי צדוק הכהן מלובלין 'ומדת יסוד ידוע שהוא ההתקשרות והתחברות שבין ישראל לאביהם שבשמים שזהו יסוד הבריאה, והעולם כולו כמו כל בנין שיש לו יסוד בתחתיתו שעליו עומד כל הבניין וגם כל בנין הבריאה יש לו יסוד שעליו נתכונן, וכמו שנאמר (משלי י', כה) 'צדיק יסוד עולם' שעליו העולם עומד ולולי כן היה העולם חוזר לתוהו ובוהו'.

בדבריו של רבי צדוק מוזכר העניין שמידת היסוד היא כנגד הצדיק שנקרא 'צדיק יסוד עולם' ואכן בחז"ל מובא בכמה מקומות שהשפע העובר דרך מדת היסוד הוא השפע שמתקבל על ידי הצדיק המחבר בין עם ישראל לקב"ה, רמז לדבר כבר מצינו בדברי התנאים המובאים במסכת חגיגה 'הארץ על מה עומדת על העמודים שנאמר (איוב ט) המרגיז ארץ ממקומה ועמודיה יתפלצו... וחכמים אומרים על י"ב עמודים עומדת שנאמר (דברים לב) יצב גבולות עמים למספר בני ישראל, ויש אומרים ז' עמודים שנאמר (משלי ט) חצבה עמודיה שבעה. רבי אלעזר בן שמוע אומר על עמוד אחד וצדיק שמו שנאמר (משלי י) וצדיק יסוד עולם.

עניין זה של התקשרות לצדיק על מנת לקבל את השפע האלוקי הוא הרעיון שעמד בבסיסה של תנועת החסידות שיסד הבעל שם טוב הקדוש, היטיב לבאר עניין זה ראשון אדמו"רי חב"ד רבי שניאור זלמן מלאדי בספר התניא שחיבר וכך הוא כותב 'ואף שיש רבבות מיני חלוקי מדרגות בנשמות גבוה על גבוה לאין קץ כמו גודל מעלת נשמות האבות ומשה רבנו ע"ה עד נשמות דורותינו אלה דעקבי משיחא שהם בחינת עקביים ממש לגבי המוח והראש, וכן בכל דוד ודור יש ראשי אלפי ישראל שנשמותיהם הם בחינת ראש ומוח לגבי נשמות ההמון ועמי הארץ, וכן נפשות לגבי נפשות כי כל נפש כלולה מנפש רוח ונשמה, מכל מקום שרש כל הנפש רוח ונשמה כולם מראש כל המדרגות עד סוף כל דרגין המלוּבש בגוף עמי הארץ וקל שבקלים נמשך ממוח העליון שהיא חכמה עילאה כביכול... וככה ממש כביכול בשורש כל הנפש רוח ונשמה של כללות ישראל למעלה בירידתו ממדרגה למדרגה על ידי השתלשלות העולמות אבי"ע (אצילות בריאה יצירה עשיה) מחכמתו יתברך כדכתיב כולם בחכמה עשית, נתהוו ממנו נפש רוח ונשמה של עמי הארץ ופחותי הערך, ועם כל זה עודנה קשורות ומיוחדות בייחוד נפלא ועצום במהותן ועצמותן הראשון שהיא המשכת חכמה עילאה, כי יניקת וחיות נפש רוח ונשמה של עמי הארץ הוא מנפש רוח ונשמה של הצדיקים והחכמים ראשי בני ישראל שבדורם.

ובזה יובן מאמר רז"ל על פסוק ולדבקה בו שכל הדבק בתלמיד חכם מעלה עליו הכתוב כאלו נדבק בשכינה ממש, כי על ידי התדבקות בתלמידי חכמים קשורות נפש רוח ונשמה של עמי הארץ ומיוחדות במהותן הראשון ושרשם שבחכמה עילאה שהוא יתברך וחכמתו אחד והוא המדע כו', נמצא אם כן שהאדם הפשוט מקבל את השפע שלו על ידי התדבקות בצדיק ואז כאשר הוא דבוק בצדיק הוא מקבל את השפע המיועד לו דרך הצדיק.

נמצא אם כן שאם חלילה אין צדיק בעולם נעצר השפע האלוקי ואינו יורד עוד אל הארץ, כדבר הזה נכתב בספר הבהיר המיוחס לרבי נחוניא בן הקנה שם נאמר 'תנא עמוד אחד מן הארץ לרקיע וצדיק שמו על שם הצדיקים, וכשיש צדיקים בעולם מתגבר ואם לאו מתחלש, והוא סובל כל העולם דכתיב (משלי י', כה) צדיק יסוד עולם, ואם חלש לא יוכל להתקיים העולם, הלכך אפילו אין בעולם אלא צדיק אחד מעמיד העולם שנאמר 'וצדיק יסוד עולם', ועל כך כתב רבי יוסף ג'יקטילה בחיבורו 'שערי אורה' 'ואם חס ושלום גרמו ישראל ונפסק הדין בבית דינו של ה' יתברך, ויצא מן הדין שספירת יסוד ראויה להסתלק ממידת המלכות, אז היא עת החורבן והגלות, ונקראת עת רעה'. זהו שאמר הכתוב 'מפני הרעה נאסף הצדיק' (ישעיהו נ"ז, א) ואז נשארת ספירת מלכות הנקראת אדנות יבשה מכל טוב עליון, ומתמלאת מכל מיני דין ועונש ומיני משחית. אוי לבריות שפוגעת בהן באותה שעה, שאין מי שימלט מידה, וגומרת הדין באף ובחמה ובקצף גדול". ובדאי שמידה טובה מרובה, ולכן כאשר מידת המלכות יונקת משלמות מידת היסוד, משפיעה היא לארץ ולדרים עליה שפע טובה וחיים ממקור הברכה

מידת היסוד היא הגשר המקשר בין אלוקים למין האנושי. היא המידה המקשרת בין עם ישראל לאלוקים והיא יסוד הבריאה, המבטאת את הרצון האלוקי - להשפיע חסד על האחרים. אלמלא היה רצון אלוקי כזה, אזי לא הייתה אפשרות קיום לעולם, שלכאורה ניצב כעצמאי ונפרד מהאלוקים. רק משום שהאלוקים "רוצה להעניק", הוא ברא את העולם עם חוקים משלו, ובני אדם הרואים את עצמם, כישויות עצמאיות לחלוטין.

מידת היסוד היא עמוד התווך, העולה מתוך "סלע האם של המציאות" [אלוקים עצמו] והופך ליסודו של העולם.

מידת היסוד היא עמוד התווך הראשוני עליו ניצב העולם. היא משלשת הספירות שבקו האמצעי - קו הרחמים והן 'סכתר' תפארת 'יסוד'. האר"י הקדוש אומר לנו כי מזלו של האדם תלוי כפי ששומר את מידת היסוד שלו.

יום ששי הוא יומה השישי של הבריאה, המבטא יסוד. הוא אשר מוביל את תפוקת הימים האחרים ומתעל אותה אל תוך השבת. האדם נברא ביום השישי, וככזה מהווה את הישות, המאחדת בתוכה את הבריאה הרוחנית הנעלה ביותר, תוך כדי עיצוב העולם הגשמי. כל זאת, מפני שיסוד הוא המידה האלוקית, שאשר מתעלת את כל המעשים האלוקיים, אל תוך הקיום הגשמי.

משמעות יסוד היא: רמז לדברים עתידיים, וכן, דברים שהאבות פעלו, והם יוצרים מציאות המתגלית אחר כך בכל מיני מעשים שעושים הבנים.

מידת היסוד היא כנגד יוסף הצדיק אשר עמד בניסיון אשת פוטיפר ושמר על בריתו. יש הרואים רמז

באות ז', אשר באה אחרי שש האותיות הראשונות. המספר שש רומז למידת היסוד- מידת יוסף הצדיק . הנזהר והשומר את מידת היסוד זוכה לפרנסה. לעצמו וגם זכות לפרנס אחרים בדיוק כמו יוסף המשביר לכל הארץ. כפי שנאמר "וישבור יוסף בר.." [בראשית]. המושל ביצרו מושל בכל אוצרות מצריים.

כמו כן, יוסף היה המשביר לכל עם הארץ. במעשה אשת פוטיפר הוא מייצג את העמידה בהתמודדות של היציאה החוצה, ובעצם מקדים את בני חשמונאי. הטוהר שבא לידי ביטוי ביוסף הוא העמידה באותה התמודדות. מחד-גיסא - ההתבוללות לכאורה, ההסתובבות בין העמים. יוסף - מוסיף חיים, משביר ומשפיע. ומאידך-גיסא, מול אותה יציאה חזקה החוצה, קיימת העמידה האיתנה - לא להיכשל באשת פוטיפר, לעמוד בניסיון ולא להתבולל. זהו כוח ההשפעה שלא נפגע, אשר שומר על עצמו למרות המגע עם החוץ.

יוסף, על פי המדרש, לא מכר את התבואה למצרים עד שמלו את עצמו.

לקשת מידת היסוד השומרת על הפנימיות שלו - שמירת הדיבור.